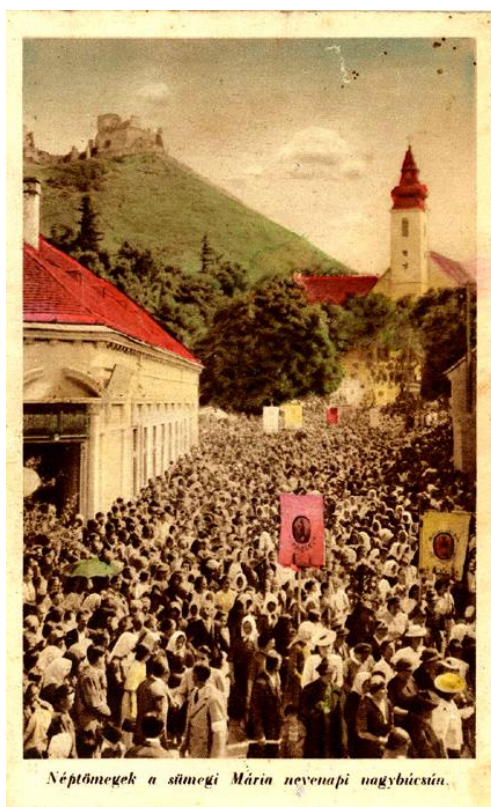

Az Értéktárba delegálta: Miklósi-Sikes Csaba, 2016

Települési értéként 6/2019. (IV. 3.) STÉBH számmal határozat született róla
2019. április 3-án, mely alkalommal a megyei és nemzeti értéktárba is
felvételét javasolta a Bizottság.

Veszprém Vármegye Értéktár Bizottsága 12/2023. (II. 15.) számú határozatával
vármegyei értéké nyilvánította.

SÜMEG TELEPÜLÉSI ÉRTÉKTÁR (1.)

SÜMEG BÚCSÚJÁRÓHELY

A sümegi Szűz Mária kegyszobra

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó intézmény neve: **Sümege város Önkormányzata**
2. A javaslatot benyújtó személy adatai:
Név: **Miklósi-Sikes Csaba**
Levelezési cím: **8475. Szentimrefalva, Petőfi u. 40. sz.**
Telefonszám: **06-30-490-2337**
E-mail cím: **info@mscs.hu**

II. NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése:

Sümege búcsújáráshely

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

Kulturális örökség: vallási kulturális örökség, vallási turisztikai vonzerő

3. A nemzeti érték fellelhetőségének a helye:

Sümegei Sárkány Boldogasszony Ferences Templom és Kolostor – 8330 Sümege, Szent István tér 7.

4. Értéktár megnevezése, amely szerint a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

Megyei és Országos

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

A történelmi Magyarország területén közel 140 kegyhelyt tartanak nyilván, közülük negyven azok száma, amelyek jelentős ismeretséggel bírnak. Ezek közé tartozik Sümeg, ahol úgy megalapítása körülményeiben, mint fejlődésének alakulásában – eltérően a kegyhelyek többségétől – nincsenek homályos, vagy legendás elemek.

A sümegi ferences templom és kolostor **Széchenyi György** (1605/1606 – 1695) veszprémi püspök idején és annak anyagi támogatásával épült az 1650-es évek környékén. Bár püspökké történt kinevezése 1648-ban történt,

felszentelésére Lippai György által, csak 1652-ben, az általa emeltetett sümegi ferences templomban történt, amikor sor került a kolostor épületének átadására, illetve felszentelésére Sárlos Boldogasszony tiszteletére, miként arról a bejárata fölé elhelyezett építési emléktábla is megemlékezik. A püspök kérésére a szalvatoriánus tartomány vezetősége két ferences atyát küldött Sümegre, akik ellátásáról az adakozó lelkű főpap gondoskodott. Ezzel az általában 7-8 ferences atyával (páterrel), illetve 5-6 testvérrel megkezdtek (térítő) tevékenységüket a jórészt protestánssá vált veszprémi egyházmegye nagy részébe. Közben 1689-ben a két rendi tartomány (mariánus és szalvatoriánus) között megtörtént a határrendezés, minek következtében Sümeg az előbbiekké került.

A sümegi ferences rendház egyik legjelentősebb történése az 1699. február 6-i csodás eseményhez kötik, amikor a templomban betegségéből meggyógyult Berghoffer Zsófia Mária bécsi nemesasszony. Többszöri álomlátásából indítva elhozatta magát Sümegre, s itt a ferences templomban a Szűzanya segítségét kérve, az ő szobra előtt imádkozva épült fel súlyos betegségéből. Gyógyulását **Széchenyi Pál** (1645-1710) akkori püspök „csodatételnek” ismerte el, melynek Bécsbe került, s ott máig fennmaradt hivatalos okirata a sümegi várban lett megfogalmazva. A püspök ezen tétével a katolikus magyarság egyik „szent helyévé” emelte a dunántúli Sümeget. A csodának és az ezt követő 56 gyógyulás leírására Kiss Fábian (1655-1745) sümegi ferences atya vállalkozott, aki „Betegek Gyógyítója” címmel 1703-ban meg is jelentetett. A Nagyszombatban Harmann János által nyomtatott kiadványt a legkorábbról ismert írói termék, mely helyben élő szerző által, kizáróan sümegi történéseket mutatott be.

A csodás gyógyulás szorosan kötődik a templom akkor még a mai Szent Kereszt (mellék)oltárán álló, s már 1653-ban említett Fájdalmas Szűz szoborhoz, melyet az első csodás gyógyulás óta

**BETEGEK
GYÓGYÍTÓJA,**
AZ AZ
Sümegi Pater Franciscanusok Templomában, Csudákkal tündöklő, keferves, Kereszt farról le-téttett Sz. Fiát ölben tartó Makula nélkül való Dúcsóságos
SZŰZ MARIANAK
Nyilvánosság Csuda-tételi,
Melyek
Az Ur Istennek nagyobb dúcsóságára, a Bóldogságos Szűznek tiszteletére, édes Nemzetünknek örömére, és szegény Hazánknek Lelki vigasztalására, a meggyógyultak Relatiója szerént egybe fzedvén.
A' Tisztelendő Pater Guzmán Daniel, Magyar Országí Bóldog 'Alfzony' Provinciájának érdemes Provincialisa engedelmével, világosságra hozott azon Sümegi Conventből egy Pater Franciscanus.
Ezen Szentséges és vég nélkül való érdemű kegyes Szűzet, alázatos áitatótsággal tisztelő, leg-kifőbb Szolgája költségén.
Nagy-Szombatban, az Academisi Bótűkkel tőrmann János által, 1703 Eftendőben.

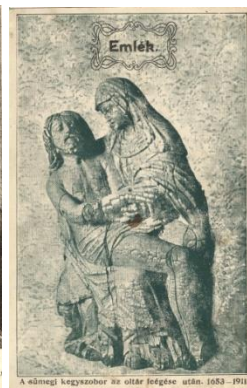
kegyszoborként tisztelnek. Anya ölében a halott Krisztust ábrázoló szobor eredetéről, illetve készítésének idejéről több változat ismert. Vannak olyan vélemények, mely szerint a szobor a mai plébániatemplom helyén álló, koraközépkori eredetű Szt. Katalin nevét viselő templomból származik, esetleg a Vitéz János püspöksége alatt Szűz Mária tiszteletére a mai ferences templom helyén (közelében) épült s a török által lerombolt templomból, esetleg kápolnából került a ferencesek tulajdonába. Galántai Mária művészettörténész úgy véli, hogy a kor szokásaihoz híven, a faszobrot a Szakolcáról elsőként idetelepített ferencesek hozták magukkal. Végvári Lajos professzor a szobor stílusjegyei alapján felhívta a figyelmet azokra a közös vonásokra, amely alapján a sümegi szobor kapcsolatba hozható szlovákiai Csütörtökhely (Spissky Stvrtok) Pieta-reliefjével és a Nemzeti Galéria tulajdonába levő Zalaszentgrótról való ülő remete szobrával, melynek formai sajátosságai a Sümeghez közeli Tüskevár pálos kolostorából származó két Madonna-szobron is megfigyelhető. A sajátosságok alapján Végvári egy Sümeg környéki középkori faragó műhely létezését feltételezi, amelynek szobrászai az osztrák közvetítéssel hozzánk érkező kora reneszánsz stíluselemeket a gótika provinciális elemeivel ötvözik.

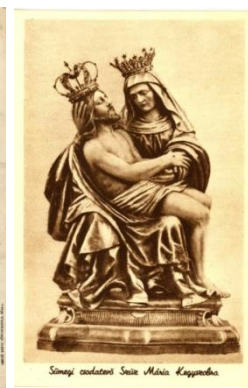
1703

1836

1911 u.

1938 u.

2005

A kegyhely első virágzásának ideje a 18. századra esett, melyet két mecénás püspök neve fémjelzett: Acsády Ádám (1725-1744) és Padányi Biró Márton (1745-1762). A kegyzobor méltó

elhelyezése végett 1742-ben az előbbi kezdeményezésére, készítette el a Richter Ferenc karmelita szerzetes Dunántúl egyik legimpozánsabb **főoltárát**, melynek ünnepélyes felszentelésére 1743. december 8-án került sor. Az írásos feljegyzések szerint hatalmas tömeg gyűlt össze Sümegen, amikor Acsády püspök jelenlétében és Léts Ágoston tihanyi bencés apát vezetésével körmenetben vitték át és

helyezték el a kegyzobrot mai helyére. A sümegi Mária-kultusz egyik legelszántabb védelmezője volt Biró püspök, aki megírta a kegyhely történetét, és aki jóvoltából a templombelső új oltárokkal, díszes szószékekkel és egyéb berendezésekkel gazdagodott. A püspök anyagi támogatásával készült 1759-ben a Csodatevő Szűz és Krisztus fejére egy-egy korona, amelyeket Sándorffy Sándor veszprémi aranyműves készített.

A kegyzobor története folyamán több átalakításon ment keresztül. 1781-ben Bécsben készített „283 drágaköves és 28 velencei tükrös, kalapált ékekkel ékes” szentségtartó sajnálatos módon az 1911 évi nagy tűzvész alkalmával annyira megrongálódott, hogy ki kellett cserélni. Akkor készült

Hornig Károly püspök (1888-1917) támogatásával az a neobarokk tabernákulum, ami a több részből álló főoltár legújabb kori részét képezi. A kegyiszobrot, hogy hirdesse a tűzből való csodás menekülést, 1938-ig érintetlenül hagyták. Ekkor a rátapadt füsttől és koromtól megtisztították, régi színeit újra előhozták, és tartóssága biztosítása érdekében a szobrot zománcreteggel vonták be.

A kegyhely másik virágzó korszaka a 20. század első felére esik. Két házfőnök nevét kell kiemelni, a Kardos Odorikét és a Kocsis Ödönét.

Kardos Odorik (1878-1944) 1924–1930 és 1933–1939 között a sümei rendház gárdiánja volt. 1927-ben pótolta az első világháború alatt elvitt harangokat. 1938-ban Mórocz Miklós (1890–1970) váraplotai festővel kifestette a templomot, Krasznai Lajos bp.-i szobrászművésszel új keresztúti domborműveket készíttetett.

Kocsis Ödön (1903-1965) Nagyatádról jött Sümege, ahol 1939-1945 és 1948-1950 között annak házfőnöke volt. 1945 után egyházmegyes papként sikerült a sümei kegytemplomban tovább szolgálni. 1955-ben az egyházmegyei hatóság nyomására elhagyta Sümeget és nyíregyházi rokonaihoz

költözött. Sümegeben rendeztette a templom előtti teret, s építette fehér mészkőből a palota felé eső szabadtéri Lurdi Kápolnát. 1950 nyaratól ő rendezte a Ferences templom kifestését Kontuly Béla művész által. 1940-ben, majd 1954-ben megírta a sümei kegytemplom történetét „Sümeg ősi Mária-kegyhely” címmel. A két egyházfő idején egy-egy nagybúcsú alkalmával gyakori volt a tízezreket meghaladó búcsús sereg. Korabeli menetrendek és plakátok tanúsága szerint ezekben az években országszerte hirdették a sümei búcsú időpontját, a MÁV különjáratokat indított Sümege. A két házfőnök idején összeállították a csodás gyógyulásokról szóló történések névsorát, azok jegyzékét.

Az elmúlt két évtizedben **Kovács Antal Kalliszt** (1923-2010), illetve **Barsi Balázs** házfőnöksége alatt számos könyv, ismertetés jelent meg a sümei ferences kegytemplom múltjáról, (a 2000-es évek elején megkerült História Domus alapján), az itt zajló búcsúk történetéről. 1990-től évenként újra megjelenik a kegytemplom naptára, a sümei búcsúk újra több ezres tömegeket vonzó egyházi eseménynek számítanak. Elkészült a 14 Kisegítő Szent kápolnája, megtörtént a főoltár teljes felújítása.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

Az első dokumentált csoda megtörténte óta (1699. február 6. óta eltelt 320 évben végig) számos hivatalosan dokumentált, és még sokszorosan több kisebb csoda történt a sümegi Szűz Mária közbenjárására, az ő Kegyszobrának érintésekor, felidézésekor, megpillantásakor, álomban látásakor. Erről számos beszámoló, hálátábla, hitelesített dokumentum tanúskodik. A sümegi kegyhely napjainkban is töretlen népszerűségnek örvend országszerte, sőt az országhatárokon túl is.

Erre való tekintettel lett a Balatonalmádi-Sümeg útvonalon kiépített Mária Út végpontja a település kegytemploma.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia):

KOCSIS Ödön OMF: A Sümegi Szűz Mária Története és Csodái. Nagyatád, 1940. (Újabb kiadások: Sümeg, 1942., Bp. 1943.)

KOCSIS Ödön: A csodatevő Sümegi Fájdalmas Szűz Mária virágoskertje. Zarándokénekek és imák gyűjteménye. Bp., 1944.

BERECZ Sándor: Zarándokok könyve. Bp. é.n. (1970).

BARNA Gábor: Búcsújáró és kegyhelyek Magyarországon. Bp. 1990.

KOVÁCS Kalliszt: A sümegi ferences kegytemplom. Sümeg, 1999.

MIKLÓSI-SIKES Csaba: A sümegi ferences templom főoltárának kormeghatározása. In: Szent László király emlékei Dunántúlon. Sümeg, 2000. 119-130.

KOVÁCS Kalliszt: A sümegi ferences rendház és kegytemplom története. Sümeg, 2005.

KOVÁCS Kalliszt OMF: Ferences búcsújáró helyek hazánkban, Sümeg, 2009.

8. 8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának a címe:

<http://sumeg.ferencesek.hu/>

III- MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe:

2. A javaslathoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat:

A beadványhoz csatolt fényképek a Sümeg és Térsége Turisztikai Nonprofit Kft. tulajdonában vannak, mely szervezet a képek felhasználásához a Creative Commons Nevezd meg! – Így add tovább! licenc alapján ingyenesen hozzájárul.

Szokoli Matyó fotója

Vincze Péter fotója

Nagy Gábor fotója

Szokoli Matyó fotója